

..... ❁ . بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ . ❁

بانوانِ مدافعِ حضرت امیرالمؤمنین صلوات الله علیه

قسمت یازدهم؛ سحر سه شنبه ۱۶ اردیبهشت ۹۹

سوره سبأ - آیه ۴۶

قُلْ إِنَّمَا أَعْظَمُكُمْ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَىٰ وَفُرَادَىٰ ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنْ

هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ لَّكُمْ بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ

به مشرکان بگو: من شما را فقط يك پند می‌دهم و بدان توصیه می‌کنم، و آن این‌که به خاطر خدا، دوتا دوتا، یا یکی یکی به پا خیزید، آن‌گاه درباره پیامبر بیندیشید. هیچ نوع جنونی دامنگیر او نیست. شما او را خوب می‌شناسید؛ سال‌ها همراه و همنشین شما بوده است. او جز پیامبری نیست که پیش از فرارسیدن عذابی سخت، شما را از آن بیم می‌دهد

الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَنِ الْوَشَاءِ عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَيْلِ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى - قُلْ إِنَّمَا أَعْظَمُكُمْ بِوَاحِدَةٍ فَقَالَ **إِنَّمَا أَعْظَمُكُمْ بِوَلَايَةِ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ هِيَ الْوَاحِدَةُ الَّتِي قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى إِنَّمَا أَعْظَمُكُمْ بِوَاحِدَةٍ.**

ابوحمزه گوید از امام باقر علیه السلام پرسیدم : یگانه ای که باید برای آن قیام لله کرد چیست؟ حضرت فرمودند یگانه موعظه ی الهی ولایت علی علیه السلام است .

الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۱، ص: ۴۲۰

مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ دَاوُدَ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ الْأَوْدِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا ذُبْيَانُ بْنُ حَكِيمٍ قَالَ حَدَّثَنِي يُونُسُ بْنُ ظَبْيَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: إِذَا أَرَدْتَ زِيَارَةَ قَبْرِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ ... **السَّلَامُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ قَامُوا بِأَمْرِكَ وَآرَزُوا أَوْلِيَاءَ اللَّهِ**

تهذيب الأحكام (تحقيق خرسان)، ج ٦، ص: ٢٦

امام صادق عليه السلام فرمودند در زیارت امیرالمومنین علیه السلام این چنین بگوئید:
سلام بر مومنانی که برای ولایت تو قیام کردند و اولیاء الهی را یاری رساندند.

✓ ام المومنین حضرت ام سلمة رضوان الله عليها

... فلما رأت أم سلمة أن عائشة لا تقلع عن الخروج عادت إلى مكانها و بعثت إلى رهط من المهاجرين و الأنصار فقالت لهم لقد قتل عثمان بحضرتكم و كانا هذان الرجلان تعني طلحة و الزبير يسعيان عليه كما رأيتم فلما قضى الله أمره بايعا عليا و قد خرجا الآن زعما أن يطلبوا بدم عثمان و يريدان أن يخرجوا حبيسة رسول الله صلى الله عليه وآله و قد عهد إلى جميع نسائه عهدا واحدا أن يقرن في بيوتهن فإن كان مع عائشة عهد سوى ذلك تظهره و تخرجه إلينا نعرفه لا و الله ما بايعتم أيها القوم و غيركم عليا مخافة له و لا بايعتموه إلا على علم منكم بأنه خير هذه الأمة و أحقهم بهذا الأمر قديما و حديثا و الله ما أستطيع أزعم أن رسول الله صلى الله عليه وآله خلف يوم قبض خيرا منه و لا أحق بهذا الأمر منه فاتقوا الله عباد الله فإننا نأمركم بتقوى الله و الاعتصام بحبله و الله ولىنا و وليكم.

قال فتقاعد كثير عن طلحة و الزبير عند سماع هذا الخبر و القول من أم سلمة ثم أنفذت أم سلمة إلى عائشة فقالت لها قد وعظتك فلم تتعظي و قد كنت أعرف رأيك في عثمان و أنه لو طلب منك شربة من ماء لمنعتيه ثم أنت اليوم تقولين إنه قتل مظلوما و تريدين أن

تثیری لقتال اولی الناس بهذا الأمر قديما و حديثا فاتقي الله حق تقاته و لا تتعرضي لسخطه. فأرسلت إليها: أما ما كنت تعرفنيه من رأي في عثمان فقد كان و لا أجد مخرجا منه إلا الطلب بدمه و أما علي فإني أمره برد هذا الأمر شوری بين الناس فإن فعل و إلا ضربت وجهه بالسيف حتى يقضي الله ما هو قاض. فأنفذت إليها أم سلمة: أما أنا فغير واعظة لك من بعد و لا مكلمة لك جهدي و طاقتي و الله إني لخائفة عليك البوار ثم النار و الله ليخيبن ظنك **و لينصرن الله ابن أبي طالب على من بغى عليه** و ستعرفين عاقبة ما أقول و السلام

الجمال و النصره لسيد العترة في حرب البصرة، ص: ۲۳۷

چون ام سلمه دید که عایشه از بیرون رفتن با آن قوم (اصحاب جمل) خودداری نمی کند به خانه خویش برگشت و به گروهی از مهاجران و انصار پیام فرستاد و گفت: عثمان را با حضور شما کشتند و این دو مرد (یعنی طلحه و زبیر) همچنان که دیدید مردم را بر او می شوراندند و چون کارش تمام شد هر دو با علی بیعت کردند. اکنون هر دو بر علی علیه السلام خروج کرده و می پندارند که خون عثمان را مطالبه می کنند. آنها قصد دارند همسر رسول خدا را با خود ببرند و حال آنکه پیامبر صلی الله علیه و آله با همه همسران خود عهد کرده است که در خانه های خود آرام بگیرند. اکنون اگر عایشه عهدی غیر از این دارد، آن را آشکار کند و به ما ارائه دهد تا ما هم از آن آگاه گردیم. اکنون ای بندگان خدا! از خدا بترسید که ما به شما فرمان می دهیم. از خدای بترسید و به ریسمان خدا دست یازید و خداوند ولی ما و شماست.

چون طلحه و زبیر این سخن ام سلمه را شنیدند، بر ایشان سخت گران آمد و کار دشوار شد. ام سلمه باز به عایشه پیام فرستاد و گفت: پندت دادم نپذیرفتی و حال آنکه عقیده ات را درباره عثمان می دانم و اگر او از تو يك جرعه آب می خواست به او نمی دادی و اکنون می گویی عثمان مظلوم کشته شده است؟! می خواهی مردم را برای جنگ با کسی

که، چه اکنون و چه در گذشته، سزاوارترین همه بر خلافت است بشورانی؟ از خدای آن چنان که باید بترس و خویشتن را در معرض خشم خداوند میفکن. عایشه به او پیام داد: اما آنچه از عقیده من که درباره عثمان می‌دانی همان گونه بود و اکنون برای بیرون آمدن از آن گناه چاره‌ای جز مطالبه خون او ندارم و اما در مورد علی، من به او فرمان می‌دهم که این کار را به شورایی میان مردم واگذارد و اگر چنان نکند، بر چهره‌اش شمشیر می‌زنم تا خداوند آنچه می‌خواهد پیش آورد.

ام سلمه پاسخ فرستاد: من از این پس نه تو را پند خواهم داد و نه با تو سخن خواهم گفت. قدرت و کوشش خود را بکار بردم و به خدا سوگند برای تو بیم دارم که بدبخت شوی و به آتش درافتی. به خدا سوگند که این گمان تو باطل خواهد شد و خداوند علی بن ابی طالب را بر هر کس که بر او ستم کند یاری خواهد داد و بزودی سرانجام آنچه را گفتم خواهی دانست.

✓ أمّ الخیر بنت الحریش سلام الله علیها

کتب معاویة إلى والیه بالكوفة أن أوفد علي أمّ الخیر بنت الحریش بن سراقة البارقية رحلة محمودة الصحبة غير مذمومة العاقبة و اعلم أني مجازيك بقولها فيك بالخیر خيرا و بالشر شرا فلما ورد عليه الكتاب ركب إليها فأقرأها إياه فقالت أمّ الخیر: أما أنا فغير زائغة عن طاعة و لا معتلة بكذب و لقد كنت أحب لقاء أمير المؤمنين لأمر تختلج في صدري تجري مجرى النفس يغلي بها غلي المرجل بحب البلسن يوقد بجزل السمر فلما حملها و أراد مفارقتها قال: يا أمّ الخیر إن معاویة قد ضمن لي عليه أن يقبل بقولك في بالخیر خيرا و بالشر شرا فانظري كيف تكونين قالت: يا هذا لا يطمعك و الله برك بي في تزويقي الباطل و لا يؤنسك معرفتك إياي أن أقول فيك غير الحق. فسارت خیر مسير فلما قدمت على معاویة أنزلها مع الحرم ثلاثا ثم أذن لها في اليوم الرابع و جمع لها الناس فدخلت عليه فقالت: السلام عليك يا أمير المؤمنين فقال و عليك السلام و بالرغم و الله منك دعوتي

بهذا الاسم فقالت: مه يا هذا فإن بديهة السلطان مدحضة لما يحب علمه قالت: صدقت يا خالة وكيف رأيت مسيرك؟ قالت: لم أزل في عافية و سلامة حتى أوفدت إلى ملك جزل و عطاء بذل فأنا في عيش أنيق عند ملك رفيق فقال معاوية: بحسن نيتي ظفرت بكم و أعنت عليكم قالت: مه يا هذا لك و الله من دحض المقال ما تردي عاقبته قال: ليس لهذا أردناك قالت: إنما أجري في ميدانك إذا أجريت شيئاً أجريته فاسأل عما بدا لك قال: **كيف كان كلامك يوم قتل عمار بن ياسر؟** قالت: لم أكن و الله رويته قبل و لا زورته بعد و إنما كانت كلمات نفثهن لساني حين الصدمة فإن شئت أن أحدث لك مقالا غير ذلك فعلت قال: لا أشاء ذلك ثم التفت إلى أصحابه فقال: **أيكم حفظ كلام أم الخير؟ قال رجل من القوم: أنا أحفظه يا أمير المؤمنين كحفظي سورة الحمد** قال: هاته قال: نعم كأني بها يا أمير المؤمنين و عليها برد زبيدي كثيف الحاشية و هي على جمل أرمك و قد أحيط حولها حواء و بيدها سوط منتشر الضفر و هي كالفحل يهدر في شقشقته تقول **يا أيها الناس اتقوا ربكم** **إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ** إن الله قد أوضح الحق و أبان الدليل و نور السبيل و رفع العلم فلم يدعكم في عمياء مبهمة و لا سوداء مدلهمة فإلى أين تريدون رحمكم الله **أفرارا عن أمير المؤمنين** أم فرارا من الزحف أم رغبة عن الإسلام أم ارتدادا عن الحق؟ **أما سمعتم الله عز و جل يقول: وَ لَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَ الصَّابِرِينَ وَ نَبْلُوَ أَخْبَارَكُمْ** ثم رفعت رأسها إلى السماء و هي تقول: اللهم قد عيل الصبر و ضعف اليقين و انتشر الرعب و بيدك يا رب أزمة القلوب فاجمع إليه الكلمة على التقوى و ألف القلوب على الهدى و اردد الحق إلى أهله **هلموا رحمكم الله إلى الإمام العادل و الوصي الوفي و الصديق الأكبر** إنها إحن بدرية و أحقاد جاهلية و ضغائن أحدية و ثب بها معاوية حين الغفلة ليدرك بها ثارات بني عبد شمس ثم قالت: **فَقَاتِلُوا أُمَّةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَا أَيْمَانَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ** صبرا معشر الأنصار و المهاجرين قاتلوا على بصيرة من ربكم و ثبات من دينكم و كأني بكم غدا لقد لقيتم أهل الشام كحمر مستنفرة لا تدري أين يسلك بها من فجاج الأرض باعوا الآخرة بالدنيا و اشترؤا الضلالة بالهدى و باعوا البصيرة بالعمى عمّا قَلِيلٍ لِيُضْبِحَنَّ نَادِمِينَ حتى تحل بهم الندامة فيطلبون الإقالة انه و الله من ضل عن الحق

وقع في الباطل و من لم يسكن الجنة نزل النار **أيها الناس إن الأكياس استقصروا عمر الدنيا فرفضوها و استبطنوا مدة الآخرة فسعوا لها و الله أيها الناس لو لا أن تبطل الحقوق و تعطل الحدود و يظهر الظالمون و تقوى كلمة الشيطان لما اخترنا ورود المنايا على خفض العيش و طيبه **فإلى أين تريدون رحمكم الله عن ابن عم رسول الله ص و زوج ابنته و أبي ابنه خلق من طينته و تفرع من نبعته و خصه بسره و جعله باب مدينته و علم المسلمين و أبان ببغضه المنافقين فلم يزل كذلك يؤيده الله عز و جل بمعونته و يمضي على سنن استقامته لا يعرج لراحة الدأب **ها هو مفلق الهام و مكسر الأصنام إذ صلى و الناس مشركون و أطاع و الناس مرتابون** فلم يزل كذلك حتى قتل مبارزي بدر و أفنى أهل أحد و فرق جمع هوازن فيا لها من وقائع زرعت في قلوب قوم نفاقا و ردة و شقاقا قد اجتهدت في القول و بالغت في النصيحة و بالله التوفيق و عليكم السلام و رحمة الله و بركاته **فقال معاوية: و الله يا أم الخير ما أردت بهذا الكلام إلا قتلي و الله لو قتلتك ما حرجت في ذلك قالت: و الله ما يسوؤني يا ابن هند أن يجري الله ذلك على يدي من يسعدني الله بشقائه.******

بلاغات النساء، ص: ۵۵

معاويه نامه‌ای برای والی خود در کوفه نوشت، و در ضمن نامه از او خواست که وسایلی سفر ام‌الخیر را فراهم نموده او را تجهیز کند و از کوفه به شام بفرستد، ضمناً به والی تأکید نمود که تصمیم‌گیری من در مورد تو مبنی بر گزارشی است که این زن می‌دهد، اگر از تو شایکی بود، من درباره تو کیفر تلخ تعیین می‌کنم، و اگر از تو راضی بود، و گزارش مطلوب داد، پاداش خوبی برای تو در نظر می‌گیرم. والی کوفه به حضور این زن آمد و نامه را برای او خواند و گفت: معاویه شما را دعوت نموده و به حضور طلبیده است. این بانو در جواب گفت: من نسبت به ملاقات با معاویه بی‌رغبت نیستم و انحرافی در نظم و اطاعت هم ندارم و قصد بهانه دروغ آوردن نیز ندارم.

والی کوفه وسیله سفر این زن را از کوفه به شام فراهم کرد و هنگام بدرقه و خدا حافظی به این بانو گفت: ای ام‌الخیر، معاویه برای من نوشته است که مبنای تصمیم‌گیریش

نسبت به تعیین پاداش یا کیفر من، گزارش تو خواهد بود. و توقع داشت با این بیان، زن توصیه‌ای به نفع او در دربار معاویه بکند؛ اما این بانو در جواب او گفت: از این که تو نسبت به من محبت کردی طمع نکن که من گزارش باطل بدهم و تو را مسرور و خوشحال کنم و از آن جهت که من تو را می‌شناسم، شناخت من از تو نا امیدت نکند که درباره تو غیر حق بگویم. من آنچه را از تو سراغ دارم می‌گویم.

[این همه محبت را یک زن از فرماندار رسمی کوفه آن روز دریافت می‌کند، در مقابل وقتی فرماندار درخواست توصیه دارد ولو ضمنی، این بانو می‌گوید از این که نسبت به من محبت کردی، طمع بیجا نداشته باش و از این که من تو را می‌شناسم نا امید هم مباش. هرچه می‌دانم می‌گویم این رابطه نپذیری و رشوه نپذیری و مانند آن است، که نشانگر تقوای این بانو است] آنگاه وقتی در کمال سهولت و آسانی فاصله کوفه تا شام را طی کرد و وارد شام شد، معاویه کاملاً از این بانو تجلیل کرد و او را با اهل حرم خود جا داد و سه روز از او در حرمسرا، پذیرایی نمود تا خستگی راه کاملاً برطرف شود. سپس روز چهارم او را به حضور پذیرفت، وقتی این بانو وارد دربار معاویه شد، درباریان نشستند بودند. او برابر مراسم رسمی آن روز سلام نمود و جوابی شنید، سپس معاویه گفت: شما مرا به اسم خیر و خوبی صدا زدی و به نام «امیرالمؤمنین» خطاب نمودی! این بانو گفت: هر چیزی مدتی دارد. معاویه گفت: درست گفتی، هر چیزی یک حد مشخصی دارد که با فرا رسیدن آن سپری خواهد شد، حالت چگونه است و چگونه راه را طی نمودی؟ گفت: من در کمال رفق و مدارا این راه را آمدم، هم در راه به من خوش گذشت و هم در منزل. آنگاه معاویه، از آن جهت که از فکر خاصی برخوردار بود و از هر فرصتی سوء استفاده سیاسی می‌نمود، به این بانو گفت: من چون نیت خیر داشتم در جنگ صفین و غیر صفین بر شما پیروز شدم، و شام توانست کوفه را زیر سلطه خود درآورد. این زن گفت: خدا تو را پناه دهد از این که حرف باطلی بر زبان آوری، و مطلبی بگویی که عاقبت آن هراسناک است. این که گفتی من در اثر حسن نیت پیروز شدم اینچنین نیست. [یعنی این سیاست‌بازیهای تو بود و ضعف حضور مردم که دست به دست هم داد و تو را پیروز کرد].

معاویه گفت ما در این زمینه نخواستیم سخن بگوییم بلکه برایمان بگو که در هنگام قتل عمار یاسر در صحنه صفین چه گفتی؟ جواب داد: من قبلا آن سخنان را نساخته بودم و بعدا هم آنها را برای دیگران نقل نکردم. اینگونه نبود که توطئه قبلی باشد، بلکه کلماتی بود که هنگام مصدوم شدن عمار بر زبانم جاری شد. اگر مایل باشید ما در زمینه دیگر با شما سخن بگوییم، آن گفته‌ها را در اینجا مطرح نکنید.

معاویه رو به درباریانش کرد وگفت: کدام يك از شما حافظ سخنان این بانو در صحنه قتل عمار در جنگ صفین بودید؟ [چون آن روز مساله حفظ عرب، معروف بود که از نظر حافظه قدرت خاصی دارند مخصوصا سخنانی که از يك شخصیت رسمی در میدان جنگ می‌شنیدند ضبط می‌کردند] یکی از درباریان معاویه گفت: من بعضی از سخنان او را حفظ هستم، معاویه گفت بگو: من دیدم او دو برد که محکم بافته شده بود در بر کرده و روی شتر سوار است و در دستش تازیانه‌ای است که لبه‌های آن پراکنده هست و در يك حالت مهیج و فرماندهی، سخن می‌گوید همچون يك شیر نر، هدیر و شفشقه‌ای دارد. سپس بعضی از بخشهای سخنرانی این بانو در جریان جنگ صفین را نقل می‌کند:

وی در آغاز سخن آیه‌ای از قرآن را تلاوت کرد و پرهیز از معاد را به یاد مردم آورد و شنوندگان خود را متذکر معاد شد و سپس گفت: خدای سبحان حق را برای شما روشن کرد و دلیل را، بین و آشکار نمود و شما معذور نیستید. علامت و نشانه‌ها را برافراشت و راه را به شما ارائه داد. شما را در تاریکی فراگیر رها نکرد. عقل، وحی، شریعت، رسالت و امامت داد، و همه ارکان هدایت را برای شما روشن کرد. کجا می‌خواهید بروید؟ آیا می‌خواهید از علی بن ابی طالب علیه السلام که فرمانروای دین است فرار کنید یا می‌خواهید از میدان جنگ بگریزید؟ از اسلام - معاذ الله بیزار شدید یا از حق برگشتید، همه اینها یا کفر یا نفاق و یا معصیت کبیره است؛ آیا نشنیدید که خداوند فرمود شما را به سراء و ضراء می‌آزماییم، ما شما را امتحان می‌کنیم تا روشن شود مجاهد کیست، قاعد کیست، صابر و جزوع کیست و گزارشهای شما را با این امتحانها بررسی می‌کنیم.

این سخنان را این بانو خطاب به سربازان علی سلام الله علیه گفت. آنگاه سر به آسمان بلند کرد وگفت: خدایا صبر در تحت فشار قرار گرفت و به حد عیلوله درآمد، یعنی صبر تمام شد، یقین کم شد و رغبت منتشر شد یعنی: انگیزه‌ها متفرق و متشتت شده است. پروردگارا تو زمامدار دلهای مردمی، قلب اینها ضعیف است و چون یقینشان کم است، همتشان نیز کم است. پروردگارا دلها به دست توست. تو دلهای اینان را متحد کن والفتی ایجاد بکن، چون تالیف قلوب فقط در اختیار تو است.

اینها را به حق برگردان تا بر کلمه حق توافق کنند و باطل را سرکوب کنند، سپس رو به سربازان کرد وگفت: کجا می‌روید؟ بیایید به حضور امام عادل، کسی که مورد رضا واهل تقوا وصدیق اکبر است وکسی در صداقت چون او نیست. آنها که در برابر علی وسربازان علی سلام الله علیه صف بستند کینه‌های بدر و حنین در آنهاست. یعنی کفر است که به صورت نبرد علیه اسلام، به دست امویان ظهور کرده است، این جنگ داخلی نیست در حقیقت جنگ اسلام و کفر است و می‌خواهند شکست‌های جاهلی و کشته‌های امویان را جبران کنند. شما زمامداران کفر را از پای درآورید با آنها مقاتله کنید با آنها مبارزه کنید چرا که با آنها عهد وپیمانی ندارید. تا قدرت نظامی شما را ببینند و در برابر نهی از منکر کوتاه بیایند. ای گروهی که سابقه هجرت و نصرت داشتید، از مکه آمدید یا در مدینه بودید و دین را یاری کردید. شما همانها هستید که امروز در رکاب علی بن ابی طالب علیه السلام تلاش وکوشش می‌کنید مقاتله ومبارزه کنید در حالی که بصیرت دینی و ثبات اعتقادی دارید، با ایمان راسخ وبا بینش دل، این جنگ را به پایان برسانید. گویا من در آینده نزدیک می‌بینم که شما مردم کوفه، به رهبری علی بن ابی طالب علیه السلام پیروز شدید و مردم شام را که در تحت رهبری ظالمانه و طاغیانه امویان حرکت کردند، همانند حمارهایی که از شیر فرار کنند، فراری خواهید داد. این گروه کسانی هستند که آخرت و عقل را در مقابل دنیا و جهل فروختند و طولی نمی‌کشد که پشیمان خواهند شد. وقتی که پشیمانی دامن‌گیرشان شود و در وجود اینان حلول کند، آنگاه می‌گویند: پشیمانی ما را بپذیرید، اما دیگر پشیمانی سودی ندارد. قسم به خدا کسی که از حق گریخت یقینا به

باطل مبتلا می‌شود، چون: اگر کسی از صراط مستقیم فاصله گرفت، یقیناً گمراه خواهد شد. اولیای الهی که در صحنه‌های نبرد پیروز شدند، برای آن بود که عمر دنیا را کوچک شمردند و آخرت را طیب و طوبی تلقی کردند و برای آخرت سعی کردند، خدا را خدا را، که مبادا حق کسی باطل شود و حدود الهی تعطیل گردد، قبل از این که حقوق مردم باطل بشود و حدود الهی معطل بماند، شما در صحنه باشید، و دشمن را سر جای خود بنشانید. شما کجا می‌خواهید بروید؟ آیا از پسر عموی پیغمبر، از داماد پیغمبر، از پدر دو فرزند پیامبر صلی الله علیه و اله می‌خواهید فاصله بگیرید؟ از کسی که از طینت رسول خدا صلی الله علیه و اله خلق شد و از خاستگاه و جوششگاه رسالت او بالا آمد و وجود مبارك رسول خدا صلی الله علیه و اله او را باب دین خود قرار داد و فرمود: انا مدینه العلم و علی بابها. خصوصیتی که رسول خدا به علی بن ابی طالب علیهم الصلوٰة والسلام داد این بود که فرمود: تو میزانی، مهر و تولای تو معیار حق و باطل است، آن که دوست توست، مؤمن و آن که دشمن توست، منافق است. او کسی است که سرهای بت پرستان را شکست و بتها را درهم کوبید. علی بن ابی طالب علیه السلام کسی است که وقتی دیگران مشرک بودند او موحد بود و مشغول نماز؛ و آنگاه که دیگران اطاعت نمی‌کردند او مطیع رسول خدا صلی الله علیه و اله بود، و این اختصاصی به اوایل عمر امیرالمؤمنین علیه السلام ندارد بلکه تا آخر در این مسیر مستقیم بود. تا آن لحظه که مبارزان آنان را کشت و اهل احد به وسیله او از بین رفتند و جنگ خندق به دست او به پیروزی رسید و خدای سبحان به وسیله او اهل خیر را کشت و اهواء و امیال و اغراض شومشان را به وسیله علی بن ابی طالب علیه السلام پراکنده کرد.

در پایان این گزارش آمده است وقتی که سخن آن درباری تمام شد معاویه رو به این بانو کرد و گفت: یا ام الخیر! تو این حرفها را در جریان جنگ صفین گفتی و مردم را بر قتل من تهبیح کردی. من اگر بخوام خونبها بگیرم و الان تو را اعدام بکنم، حرجی بر من نیست. گفت: معاویه! قسم به خدا من نگران نیستم که قتل من به دست کسی اتفاق

بيفتد که خداوند در اثر شقاوت او مرا سعيد کند، يعنى من با اين مرگ سعادت مند خواهم شد و تو با اين کشتن شقى.

[اين سخنان را اين بانوى با عظمت در زمان ضعف شيعه و بحبوحه قدرت امويان و بعد از شهادت على بن ابى طالب عليه السلام مى زند؛ زمانه اى که شيعيان يا اسير و شهيدند يا متواری هستند. او مى گويد: ما از کشته شدن باکى نداريم و من مطمئنم اگر کشته شوم سعيدم و تو شقاوت مندى.]

✓ دارمية حجونية سلام الله عليها

و قال المقدمي أبو إسحاق قال: حج معاوية سنة من سنه فسأل عن امرأة يقال لها: الدارمية الحجونية كانت امرأة سوداء كثيرة اللحم فأخبر بسلامتها فبعث إليها فجيء بها فقال لها: كيف حالك يا ابنة حام قالت: بخير و لست لحام إنما أنا امرأة من قريش من بني كنانة ثمت من بني أبيك قال: صدقت هل تعلمين لم بعثت إليك؟ قالت: لا يا سبحان الله و أنى لي بعلم ما لم أعلم قال: **بعثت إليك أن أسألك علام أحببت عليا عليه السلام و أبغضتيني؟ و علام واليتيه و عاديتيني؟** قالت: أ و تعفيني من ذلك؟ قال: لا أعفيك و لذلك دعوتك قالت: فأما إذ أبيت **فإني أحببت عليا عليه السلام على عدله في الرعية و قسمه بالسوية و أبغضتك على قتالك من هو أولى بالأمر منك و طلبك ما ليس لك و واليت عليا عليه السلام على ما عقد له رسول الله صلى الله عليه وآله من الولاية و حب المساكين و إعظامه لأهل الدين و عاديتك على سفكك الدماء و شقك العصا** قال: صدقت فلذلك انتفخ بطنك و كبر ثديك و عظمت عجيزتك قالت: يا هذا بهند أم معاوية و الله يضرب المثل لا أنا قال معاوية: يا هذه لا تغضبي فإننا لم نقل إلا خيرا إنه إن انتفخ بطن المرأة تم خلق ولدها و إذا كبر ثديها حسن غذاء ولدها و إذا عظمت عجيزتها رزن مجلسها فرجعت المرأة فقال لها: هل رأيت عليا؟ قالت: إي و الله لقد رأيته قال: كيف رأيته قالت: لم ينفخه الملك و لم تصقله النعمة قال: فهل سمعت كلامه؟ قالت: نعم قال: فكيف سمعته قالت: **كان و الله كلامه يجلو القلوب من العمى كما يجلو الزيت صداء الطست**

قال: صدقت هل لك من حاجة؟ قالت: و تفعل إذا سألت قال: نعم قالت: تعطيني مائة ناقة حمراء فيها فحلها و راعيها قال: تصنعين بها ما ذا قالت: أغذو بألبانها الصغار و أستحني بها الكبار و أكتسب بها المكارم و أصلح بها بين عشائر العرب قال: **فإن أنا أعطيتك هذا أحل منك محل علي عليه السلام قالت: يا سبحان الله أو دونه أو دونه فقال معاوية:**

إذا لم أجد منكم عليكم
فمن ذا الذي بعدي يؤمل بالحلم
خذيها هنيئاً و اذكري فعل ماجد
حباك على حرب العداوة بالسلم

أما و الله لو كان عليا ما أعطاك شيئاً قالت: إي و الله و لا برة واحدة من مال المسلمين يعطيني ثم أمر لها بما سألت.

بلاغات النساء، ص: ١٠٥

معاوية در یکی از سفرها که به عنوان حج آمده بود، از زنی به نام دارمیه حجونیّه که در حجون مسکن داشت سؤال کرد: می‌دانی چرا از پی تو فرستادم؟ پاسخ داد راز غیب را خدا می‌داند. معاویه گفت: می‌خواستم از تو بپرسم به چه جهت علی را دوست داری و با من دشمنی؟ دارمیه تقاضا کرد از جواب این سؤال او را معاف دارد ولی او قبول نکرد. گفت: اکنون که مایلی می‌گویم، علی را دوست دارم بواسطه دادگری و عدل و تسویه و مساوات او بین مردم، و تو را دشمن دارم چون که جنگ کردی با کسی که به خلافت سزاوارتر از تو بود و پافشاری کردی درباره چیزی که سزاوار آن نبود. علی را دست دارم زیرا رسول خدا صلی الله علیه و آله پرچم خلافت را برای او بست. علی را دوست دارم برای آن که مستمندان را دوست داشت و پرهیزکاران و دین‌داران را احترام می‌کرد. با تو دشمنم چون که خون‌های ناحق ریختی و در حکومت و قضاوت ستم روا می‌داری و با هوای نفس حکم می‌کنی. معاویه پرسید: آیا علی را دیده‌ای؟ گفت: آری، به خدا قسم. سؤال کرد او را چه گونه یافتی؟ گفت: در حالی دیدم که فریب‌نخورده بود به این سلطنتی که تو به آن

فريب خورده‌ای. و نه از خود بی‌خبر و مشغول به آن ثروت بود چنانچه تو مشغول هستی. آیا سخن او را شنیده‌ای؟ گفت: به خدا سوگند شنیده‌ام سخنش چنان صفائی داشت و بر دل می‌نشست و تیرگی‌ها را می‌زدود، همان‌طور که با وسائل، زنگار فلزی را بزدايند و آن را جلا دهند. معاويه گفت: راست می‌گوئی، آیا حاجت و خواسته‌ای داری؟ دارمیه پرسید اگر بگويم خواسته مرا انجام می‌دهی؟ جواب داد، آری. گفت صد شتر سرخ‌رنگ ماده، با شتریان و مقدار شتر نری که لازم دارد می‌خواهم. پرسید: این همه را برای چه می‌خواهی؟ گفت: با شیر آن‌ها بچه‌های کوچک را تغذیه می‌کنم و مستمندان را زنده می‌نمایم و بدین وسیله نائل به ثواب بزرگ می‌شوم، و نیز با آنها بین عشایر و دسته‌های عرب اصلاح می‌کنم. معاويه گفت اگر آنچه می‌خواهی بدهم آیا جایگاهی را که علی علیه السلام در دلت دارد من هم خواهم داشت؟ دارمیه با کمال تعجب گفت: سبحان‌الله! هرگز نمی‌شود. حتی مقام پست‌تری از علی هم در دل من برای تو جا نخواهد بود. در این موقع معاويه دو شعر خواند پس از آن گفت اگر علی زنده می‌بود از آن شترها یکی هم به تو نمی‌داد. دارمیه گفت به خدا قسم همین‌طور است حتی یک دانه موی شتر هم از مال مسلمین و مردم نمی‌داد.

✓ زرقاء بنت عدی سلام الله علیها

سمر معاوية ليلة فذكر الزرقاء بنت عدي بن غالب بن قيس امرأة كانت من أهل الكوفة و كانت ممن يعين عليا عليه السلام يوم صفين فقال لأصحابه: أيكم يحفظ كلام الزرقاء؟ فقال القوم: كلنا نحفظه يا أمير المؤمنين قال فما تشيرون علي فيها؟ قالوا: نشير عليك بقتلها قال: بئس ما أشرتم علي به أ يحسن بمثلي أن يتحدث الناس أني قتلت امرأة بعد ما ملكت و صار الأمر لي؟ ثم دعا كاتبه في الليل فكتب إلي عامله في الكوفة أن أوفد إلي الزرقاء ابنة عدي مع ثقة من محرمها و عدة من فرسان قومها و مهدها وطاء لي و استرها بستر حصيف. فلما ورد عليه الكتاب ركب إليها فأقرأها الكتاب فقالت: أما أنا فغير زائغة عن طاعة و إن كان أمير المؤمنين جعل المشيئة إلي لم أرم من بلدي هذا و إن كان حكم

الأمر فالطاعة له أولى بي فحملها في هودج و جعل غشاه حبرا مبطنا بعصب اليمين ثم أحسن صحبتها و في حديث المقدمي فحملها في عمارية جعل غشاه خزا أدكن مبطنا بقوهي فلما قدمت على معاوية قال لها: مرحبا و أهلا خير مقدم قدمه وافد كيف حالك يا خالة؟ و كيف رأيت مسيرك؟ قالت: خير مسير كأني كنت ربيبة بيت أو طفلا ممهدا قال: بذلك أمرتهم فهل تعلمين لم بعثت إليك؟ قالت: سبحان الله أنى لي بعلم ما لم أعلم و هل يعلم ما في القلوب إلا الله قال: بعثت إليك أن أسألك **أ لست راكبة الجمل الأحمر يوم صفين بين الصفين توقدين الحرب و تحضين على القتال فما حملك على ذلك؟** قالت: يا أمير المؤمنين إنه قد مات الرأس و بتر الذنب و الدهر ذو غير و من تفكر أبصر و الأمر يحدث بعده الأمر قال لها: صدقت فهل تحفظين كلامك يوم صفين؟ قالت: ما أحفظه قال: و لكني و الله أحفظه لله أبوك لقد سمعتك تقولين: أيها الناس إنكم في فتنة غشتكم جلابيب الظلم و جارت بكم عن قصد المحجة فيا لها من فتنة عمياء صماء يسمع لقائلها و لا ينظر لسائقها أيها الناس إن المصباح لا يضيء في الشمس و إن الكوكب لا يقدر في القمر و إن البغل لا يسبق الفرس و إن الزف لا يوازن الحجر و لا يقطع الحديد إلا الحديد ألا من استرشدنا أرشدناه و من استخبرنا أخبرناه إن الحق كان يطلب ضالته فأصابها فصبرا يا معشر المهاجرين و الأنصار فكان قد اندمل شعب الشتات و التأمت كلمة العدل و غلب الحق باطله فلا يعجلن أحد فيقول: كيف و أنى لي يقضي الله أمراً كان مفعولاً **ألا إن خضاب النساء الحناء و خضاب الرجال الدماء و الصبر خير في الأمور عواقبا إليها إلى الحرب قدما غير ناكصين فهذا يوم له ما بعده ثم قال معاوية: و الله يا زرقاء لقد شركت عليا عليه السلام في كل دم سفكه فقالت: أحسن الله بشارتك يا أمير المؤمنين و أدام سلامتك مثلك من بشر بخير و سر جليسه قال لها و قد سرك ذلك؟ قالت: نعم و الله لقد سرنى قولك فأنى بتصديق الفعل فقال معاوية: و الله لوفؤاكم له بعد موته أحب إلي من حبكم له في حياته**

بلاغات النساء، ص: ٥٠

هنگامیکه معاویه به مراد دل خود رسید و بر تخت حکومت تکیه زد، شبی با یاران مخصوص و همدستان خود نشسته و خاطرات جنگ صفین را زنده می کردند و هر یک سخنی از آنچه که در آن جنگ دیده بودند و به خاطر داشتند می گفتند. سخن به اینجا رسید که زنی به نام زرقاء دختر عدی در آن جبهه با ترغیب سپاهیان علی علیه السلام علیه معاویه و سپاهیاناش در شعله ورتز کردن جنگ تاثیر زیادی داشته است.

او در میان صفوف لشگریان امیرالمومنین علیه السلام با صدای بلند فریاد می زد و با کلماتی که مانند شمشیر بران قاطعیت داشت اصحاب علی بن ابیطالب را به جهاد ترغیب می کرد. کلماتش به اندازه ای موثر بود که به هر ترسوئی قدرت و جرات می بخشید و هر پشت به دشمن کرده ای را متوجه دشمن و نقشه های دشمن می کرد و هر فراری از جنگ را به میدان جنگ برمیگرداند و هر مردد و متزلزلی را ثبات و استقرار می بخشید. معاویه به آنها گفت : کدامیک از شما عبارات او را که در میدان جنگ می گفت در نظر دارید ؟ همه آنها گفتند ما کلمات او را همه از حفظ داریم. معاویه گفت : اکنون نظر شما درباره او چیست ؟ گفتند : ما معتقدیم که او را باید کشت. معاویه گفت : کشتن او فکر خوبی نیست زیرا مردم می گویند معاویه پس از اینکه غالب شد یک زن را کشت. بعد از آن معاویه به کاتب خود گفت : برای فرماندار کوفه بنویس که زرقاء دختر عدی را به شام بفرستد. هنگامیه زرقاء به شام رسید و به حضور معاویه رفت ، معاویه به او خیر مقدم گفت : و بعد گفت : میدانی تو را برای چه موضوعی احضار کردم؟ زرقاء گفت : علم غیب مخصوص خداوند است. معاویه گفت : مگر تو همانی نیستی که در جنگ صفین بر شتر سرخ موی سوار بودی و درمیان صفوف لشگر آتش جنگ را شعله ور می ساختی و بر قتال و جهاد ترغیب می کردی؟ زرقاء گفت : بله. اما گذشته ها گذشته است. معاویه گفت : راست می گویی. ولی آیا کلماتی که می گفتی از حفظ داری؟ گفت : من فراموش کرده ام. معاویه گفت : ما آنها را فراموش نکرده ایم. ما به خاطر داریم که آن روز می گفتی : "ای مردم به مرکز میدان جنگ بنگرید. شما هم اکنون در فتنه ای قرار

گرفته اید که پرده های تیرگی آن ، شما را فرا گرفته است و می خواهد شما را از راه راست منحرف کند ، چه فتنه کور و کر و لالی است. چراغ در پرتو نور خورشید نور ندارد و ستارگان در شعاع ماه روشنایی نمی دهند ، آهن جز به وسیله آهن قطع نمی شود. آگاه باشید که هر کس راه رشد خود را می خواهد ، من آن را نشان می دهم. ای مردم ، حق گمشده خود را پیدا کنید. ای گروه مهاجر و انصار ، صبر و شکیبایی کنید که پراکندگی ها در مرکز خود جمع شده و کلمه عدل ظاهر گردیده و حق بر باطل غالب شده است. طرفدار حق با طرفدار باطل ، هرگز مساوی نیست و مومن و فاسق هیچوقت برابر نمی شوند . بجنگید . بجنگید. صبر کنید. صبر کنید که زینت زنان ، حنا است و زینت مردان ، خون است. بهترین کارها صبر کردن است. حمله کنید و پیش بروید و هرگز پشت به دشمن نکنید که پشت سر امروز ، فردای پیروزی و سر بلندی است." ای زرقاء ایا این کلمات گفته تو نیست ؟ زرقاء گفت : بله. تایید می کنم همه اینها گفته های من است. معاویه گفت : بنابراین تو با علی در هر قطره خونی که در جنگ صفین به زمین ریخت شریک هستی. زرقاء گفت : احسنت . به من مژده خوبی دادی. مانند تو باید به همنشین خود بشارت بدهد. معاویه گفت : آیا از اینکه در ریختن خون با علی شریک هستی خوشحالی ؟ زرقاء گفت : بله . البته . معاویه خندید و گفت : قسم به خدا وفای شما به علی بعد از مرگش از محبتی که به او در حال حیاتش داشتید شگفت تر است.

